

A debreceni Csapókerti Könyvtár megújulása

Egy közösség megismeréséhez érdemes annak történetéből, hagyományairól kiindulni. A debreceni Csapókert homokdombjait a 17. század második felében kezdték szőlővel beültetni, e korból származnak az első idevonatkozó írásos emlékek: 1675-ben a városi tanács engedélyezte, hogy a szőlővel még nem rendelkező polgárok számára parcellákat mérjenek itt ki. A cél a középvagyonú debreceni polgárok gyümölcsöshöz, szőlőskerthez juttatása volt. A területet Csapó utcai homokhegynek vagy Csapó utcai kapun kívül lévő kertnek nevezték arra utalva, hogy legközelebb esett a Csapó utcai városrész kapujához. Egyes részeit Kincseshegy, Golgota hegy és Kincseskert néven emlegették. A kertek területén lakóházak építését élet- és vagyonbiztonsági okokból megtiltották, ám a 19. század második felétől a tiltó rendelkezés ellenére kisebb lakóházakat kezdtek építeni téli-nyári kinnlakásra, s a kertészek közül először a Csapókertben kezdtek letelepedni az olcsóbb házhelyet kereső emberek. A 19. század végén a Csapókertet Debrecen belterületéhez csatolták. 1896 novemberében átadták az első csapókerti iskolát, mely maig megőrizte nevében a kertéség nevét. Mivel egyre több család költözött ide – földművesek, kisiparosok, gyári munkások –, már a századforduló után bővíteni kellett a két tanteremből és egy szolgálati lakásból álló iskolát. A hatvanas évek végén elkezdődött a többszintes panelházak építése, Debrecen kertéségeit elkezdték szanálni. A szűkös anyagi lehetőségek miatt elsősorban a lazán beépített, viszonylag nem nagy lakossűrűségű kertéségek estek ennek áldozatául. Ez a városrész megmenekült, mivel itt nagy volt a beépítettség aránya. Így a Csapókert azon néhány kertéség közé tartozik, ahol maig megmaradtak az eredeti dűlőutak nyomvonalai. Napjainkban mind modernbb családi házakat, társasházakat építenek a falusias, kisvárosias épületek közé, így átalakulóban van ez a városrész, pulzáló közösségi élettel, erős identitástudattal, fiatal családokkal, ugyanakkor aktív, hagyományörző, a helytörténet iránt érdeklődő, egy egész életet itt leélő idős korosztállyal.

A Csapókerti Könyvtárat a városrész központjában 1961-ben alakították ki, azon a helyszínen, aho-

A könyvtárak az általuk kiszolgált közösségek reprezentációi. Ezért elengedhetetlenül fontos, hogy akár új könyvtárat alakítunk ki, akár egy régit újítunk fel, ebből a közösségből induljunk ki. Ebben a rövid írásban egy olyan példát fogok bemutatni, mely mindkét esetet egyszerre hordozza magában: Debrecen csapókerti városrészét ellátó régi könyvtárát új helyen újra megnyitottuk. Ha igaz az első mondat, úgy mindenképpen az origónk az a közösség kell legyen, melyet a **Méliusz Juhász Péter Könyvtár** új, nagyobb alapterületű csapókerti könyvtára ellát majd.

va 2023-ban vissza-költözött. Első telephelye tehát a Horváth Árpád Művelődési Házban volt, ahol egy könyvtáros látta el a feladatokat napi öt órában, a beiratkozott olvasók száma 103 volt, az állomány pedig 1392 dokumentumból állt. A hetvenes évek közepén a könyvtár pár száz méterrel arrébb költözött, hogy önál-

lón és nagyobb alapterületen töltsse be funkcióját. Negyven év alatt, a kétezres évek elejére megközelítőleg hétszeresére emelkedett mind az állomány, mind az olvasók száma. Debrecen Város Önkormányzata 2022 decemberétől a Méliusz Juhász Péter Könyvtár részére egy több mint 230 négyzetméteres földszinti épületrészt adott át, hogy ott biztosítsa a továbbiakban a városrész nyilvános könyvtári ellátását. A tervek szerint az energiaváltság kellős közepén kellett kialakítani egy korszerű, vonzó, az igényeket teljes mértékben kiszolgáló könyvtári teret.

A Debreceni Művelődési Központ és Ifjúsági Ház Nonprofit Kft. fenntartásában működő közösségi ház felújítását követően a könyvtári szolgáltatás fizikai áthelyezése a Méliusz Juhász Péter Könyvtár önálló telephelyéről a közösségi házba csak abban az esetben volt lehetséges, ha a teljes egészében elkülönített könyvtári tér a Méliusz vagyonekbe kerül, ha az nem jár területvesztéssel, azaz a könyvtári szolgáltatás részére biztosított terület megmarad, valamint nem következik belőle funkcióvesztés. Erre legalkalmasabbnak a Csapókerti Közösségi Ház földszintjének utcafronti része bizonyult.

A könyvtári szolgáltatás mindössze három hétig szünetelt, 2023. május 12-ig. Ennyi idő alatt költözött át az akadálymentes, az utcafronttól is megközelíthető térbe, a következő funkciók szerint: a bejáratnál balra található kölcsönzöpult mögött 52 négyzetméteren található gyermekrészleg a könyvtár legvilágosabb részén kapott helyet. A kölcsönzöpultot nem a bejáratnál szemben, frontálisan helyeztük el, amely így az ellenőrzési funkciót hangsúlyozta volna, hanem a bizalomra és a biztonságra fókuszáltunk, a rendelkezésre állást emeltük ki két funkciót is betöltve. Egyrészt az információszolgáltatást, az adminisztratív feladatok ellátását, a szak-tájékoztatót, másrészt a gyerekeket biztonságos lezárásának szerepét is ellát-

„Kiemelt jelentősége van annak, hogy a felhasználók magukénak érezzék ezeket a nyilvános tereket”

ja, így a gyerekeket kísérő felnőttek nyugodtan olvashatnak a gyerekeket mögött található csendes olvasórészlegben, biztonságban tudva a kicsiket. A gyermekrészleg kiemelt jelentőséggel bír a családi házas övezetben, ahol a korábbi fiókkönyvtárunk beiratkozott olvasóinak 31 százaléka 14 éven aluli volt, ezért hangsúlyozottan figyeltünk a családi olvasásnépszerűsítő programokra, valamint a 14 éven aluliak olvasóvá nevelésére.

Az olvasóterem kényelmes fotelekkel, szellősen berendezett, intimitást, nyugalmat is biztosító terület, amely alkalmas író-olvasó találkozók szervezésére, kamarakonzertek helyszínéül is szolgál összesen 42 négyzetméteren. A bejáratnál jobbra található a könyvtár legnagyobb része, a szabadpolcos kiválasztó tér, ahol elhelyezésre került a több mint 11 ezer kötetes állomány felnőtt része. Kényelmes, könnyű fotelekben, kisebb asztaloknál biztosítottuk a válogatást, olvasgatást, az ablakok előtt pedig U alakú polcrendszer képez kis szigetet a társasjátékozni, beszélgetni vágyók részére. A könnyű bútorok biztosítják a tér gyors és igény szerinti átrendezését akár könyvtárosi segítség nélkül. Kiemelt jelentősége van annak, hogy a felhasználók magukénak érezzék ezeket a nyilvános tereket, hogy tudják, beleszólásuk van azok kialakításába, átalakításába, igényeik és szükségleteik szerint formálhatják azokat.

A kiválasztó tér melletti külön teremben hoztunk létre tanuláshoz, munkához munkaállomásokat, itt van lehetőség kisebb képzések szervezésére, workshopokra, filmvetítésekre, melyekhez technikai felszerelést biztosítunk.

Napjainkban a közösségi terek kialakításánál nagy divatja van a rugalmas térrendezés ideájának, ugyanakkor a gyakorlatban érdemes figyelni arra, hogy ne essünk át a ló túlsó oldalára. Ha valami túl rugalmas, akkor céltalan, funkciótlan, felhívul a rendeltetésre. Még a többcélu helyiségeknek is meghatározott számú funkciót kell betölteniük. Egy könyvtári tér sem szolgálhat ki mindig mindenkit minden szempontból. Az alkalmazkodóképesség vagy átalakulni tudás azonban azt jelenti, hogy minden módosulással új célt szolgál az adott tér.

Ezt a szempontot tartottuk fontosnak, amikor ezeket a tereket kialakítottuk, hogy a jövőbeni igényeket is ki tudják szolgálni, így minél kevesebb dolgot rögzítettünk,

nagy, nyitott terek kialakítására törekedtünk.

A Csapókerti Könyvtár szerves része a Méliusz Juhász Péter Könyvtár hálózatának, olvasói, látogatói élvezhetik a teljes intézmény kínálatát, de célzottan gyűjtjük a Csapókertre vonatkozó helytörténeti dokumentumokat is, melyeket digitalizálunk és elérhetővé teszünk helytörténeti adatbázisunkban. Törekszünk rá, hogy választ adjunk a felhasználók kérdéseire, gyűjteményünket és szolgáltatásainkat a helyi igényeknek megfelelően alakítsuk, közhasznú információs, gyermek- és családbarát szolgáltatásokat nyújtunk. Bár egy aktív közösséget látott el korábbi telephelyén is a Méliusz városrészi könyvtára, az új helyen történt nyitás óta szignifikáns emelkedés mutatható ki a forgalomban, megközelítőleg 40 százalékos, ami igazolja azt az elképzelést, hogy egy jól megválasztott és kialakított könyvtári terek önmagában is látogatásnövelő hatása van.

Szabó Tünde Gyöngyi

